

momra rendkívül fontos, hogy kialakuljon egy pedagógusképzési struktúra. Ennek alapjait áprilisban leraktuk. Nem utolsó sorban fontos a finanszírozás kérdése. A helyi fejlesztések – központi támogatással – nincsenek egy közoktatási koncepcióra felfűzve. A pénzt koncepciózusabban kellene fölhasználni. Lényeges, hogy a terület ne csak a közoktatást tekintse sajátjának, hanem az arra épülő szakképzést is. A duális képzéssel a vállalkozók is belépnek a szakmai képzésbe, a felsőoktatással együtt mindezt egységben kell kezelni.

E: Mik a jelenlegi feladatai?

D K: Az MDF kommunikációs igazgatója vagyok. Az első feladatomban, hogy a kapcsolatrendszert a különféle pártokkal társadalmi, civil szervezetekkel koordináljam. Ez nem független a készülődő programunktól, hiszen az ezekben megjelenő igényeknek meg kell jelennie a programban is. Valamint részt veszek a programok elkészítésében, és feladatomban, hogy támogassam képviselőjelöltjeink munkáját. Politikánk megvalósulása attól függ, hány képviselőjelöltünk van a Parlamentben.

E: Ez a munka a korábbiaktól nagyon távol állónak tűnik.

D K: Most én is tanulok, hiszen nem csak a közoktatással foglalkozom. Most megnyilvánulhatok azokban a politikai kérdésekben is, amikben előtte – hisz mint köztisztviselőt, kötött a mértéktartás – nem mondhattam véleményt. Úgy érzem, most ezen a területen tudok a legtöbbet tenni. Azt hittem a minisztériumban, hogy napi tizenkét óránál többet nem lehet dolgozni. Lehet.

E: Nem sínyli meg az élete?

D K: Nagyon megérett családom van. Amikor bekerültem a minisztériumba, előtte megkérdeztem a férjemtől, fiamtól, vállalják-e. Ahogy most is megkérdeztem. Most itt tudok a legtöbbet segíteni azzal, hogy előkészítem azt a programot, ami a folytatása a megkezdett munkámnak. Addig csinálom, amíg a magam mércéje szerint, tisztességesen csinálhatom.

E: Hol képzeled el magát mondjuk egy év múlva?

D K: Ez nagyon nehéz kérdés. El tudom képzelni, hogy amennyiben a Demokrata Fórum benne lesz a kormányban a minisztériumban dolgozom. De azt is, hogy az egyetemen tanítok, hisz most is munkálkodom egy jegyzeten, egy új tantárgy kidolgozásán. El tudom képzelni, hogy neki állok, és írok egy könyvet, az elmúlt két év oktatásügyi tapasztalata igencsak feldolgozandó. El tudom képzelni egy olyan felsőoktatási rendszerben magam, mint a népfőiskola, ahol, Lakitelken, ma is tanítok. Sok helyen el tudom képzelni magam, csak az oktatástól távol nem.

(az interjút Révi Judit készítette)

Sáska Géza, a Fővárosi Önkormányzat Oktatási Bizottságának elnöke

E: Mikor került oktatásirányítói pozíciójába, és milyen feladatkört töltött be ott?

SÁSKA GÉZA: Az 1990-es önkormányzati választások után választottak meg budapesti önkormányzati képviselőnek és utána két-három héttel választottak meg a Fővárosi Önkormányzat Oktatási Bizottsága elnökének. Azóta ebben a pozícióban vagyok.

E: Mi volt a foglalkozása a rendszerváltás előtt, és milyen közéleti aktivitást fejtett ki?

S G: Oktatáskutató voltam, és vagyok. Nemcsak a rendszerváltás idején, hanem folyamatosan közéleti aktivitást fejtettem ki. Részt vettem a demokratikus ellenzék tevékenységében

annyiban, hogy az egyik szamizdat-lerakatuk nálunk volt a garázsban és a szamizdat terjesztésében is részt vettem. A lakásom adott fórumot a demokratikus ellenzék egy bizonyos körének.

Mínhogy az Országos Pedagógiai Intézet munkatársa voltam, egy fontos, oktatáspolitikát alakító helyen dolgoztam. 1975-től kezdve folyamatosan kapcsolatban voltam az oktatáspolitikával, a 80-as évek elejétől pedig oktatáspolitikai-elemzéssel foglalkoztam.

Iskolai végzettségeim: finommechanikai műszerész szakmunkás, biológia szakos tanár, a neveléstudományok kandidátusa vagyok. Érettségi után elmentem szakmunkástanulónak, mert nem vettek fel egyetemre. Nem a Kádár-rendszer üldöztetése miatt, hanem a saját felkészületlenségem okán. Felkészületlen voltam, mert nagyon gyenge gimnáziumban érettségiztem. Volt egy rövid kitérő: az MTA Biometriai Csoportjában a statisztikát tanul-tam meg. Az Országos Pedagógiai Intézetben a Csoma Gyula vezette Felnőttnevelési Tan-széken dolgoztam, amely később más elnevezéseket kapott. 1981-től Báthory Zoltán mun-katársa lehettem az OPI megszüntetéséig.

E: Miért éppen ehhez a párthoz csatlakozott?

S G: A rendszerváltás idején úgy tudtam magamat, mint egy független szakértőt, akinek van egy magánemberi vonzalma a FIDESZ és SZDSZ iránt. A közvetlen pártpolitizálásban nem vettem részt, de a tüntetésekre eljártam, elsősorban kíváncsiságból, és ugyanígy részt vettem minden oktatáspolitikai eseményen is. Nem azért, hogy az eseményeket befolyá-soljam, hanem, hogy meggyőződéseim alapján részvevő legyek, hogy kutatói érdeklődése-met kielégítsem. Az SZDSZ első programjának, az ún. *Kék Könyvnek* magam is szerzője vagyok, felkérésre, szimpátia alapján. De természetesen részt vettem a TDDSZ megalaku-lásában is és különböző pártok oktatáspolitikai programindítóin, a Jurta Színház oktatás-politikai rendezvényein. Ott voltam a PDSZ alakuló ülésén is.

Nem én csatlakoztam a FIDESZ-hez, hanem a párt kért fel. Nem jelentkeztem egyik pártnál sem. A pártpolitizálás nem volt igazán vonzó számomra. 1990 őszére azonban világossá vált, hogy lehetetlen *független* szakértőnek megmaradni ebben az országban. Az a rendszerváltás alatti, illetve előtti időszak jellegzetes magatartása volt. Azt jelentette, hogy lényegében csak informális kötöttségek voltak, mert széthullottak az intézeti fegyelmi kö-töttségek, pártkötöttségek viszont már és még nem voltak. A OPI megszüntetése, valamint új igazgatójának valamiféle erkölcsi káté aláíratását célzó javaslata, továbbá az, hogy az *Oktatáskutató Intézet* megszüntetésére tett kísérletben nem szakmai, hanem politikai szempontok voltak a döntőek, világossá tette számomra, hogy nem lehet független szakértőnek lenni. Akkor megkeresett a FIDESZ, hogy lennék-e fővárosi képviselő. Én még vártam egy sort, azután a FIDESZ színeiben indultam a helyhatósági választáson. Ebben egy dolog volt vonzó, az, hogy valamennyi párt közül a FIDESZ gondolkozott egy lépéssel előbbre arról, hogy mi lesz a Városházán. Eleve az Oktatási Bizottság vezetésére kértek fel, azzal, hogy nagy valószínűséggel ezt a pozíciót meg fogom kapni; ezt úgy éltem meg, hogy szaktudásomra szükség van. Másrészt vonzott az a politika és stílus is, ami a FIDESZ-t gyakor-latilag a semmiből 8%-ra hozta fel magát.

Az egész időszak tele volt az újrakezdés illúziójával. Ez egyfelől azt jelentette, hogy valóban esély van arra, hogy jelentősen megváltoztassuk mindazt, ami a 80-as években a kutatásaim alapján rossznak, elhibázottnak tűnt. Másrészt én is azok közé tartoztam, akik annak druk-koztak, hogy a régi tűnjön el, hogy ne jöjjenek vissza azok a figurák, azok a szerepek és azok a döntéshozatali struktúrák, amelyekkel a régi rendszer bukását magyaráztam.

A választás időszaka nagyon izgalmas volt, színes, nagyon élveztem. Azt, hogy az érzelmek ilyen szépen kibontakoznak és a különféle csoportok megjelennek, és az ember tiszta szívből tudott azonosulni az egyikkel, a másikat pedig eltolta magától. A polgári tisztesség már a

szavak használatából is látszódott. Önmagában is lehetett látni, hogy melyek azok a politikai csoportok, amelyekkel az ember nem tud nézeteik, magatartásuk miatt azonosulni.

E: Mi volt a véleménye a korábbi időszak oktatáspolitikájáról? Mik voltak a tervei, mit akart elérni?

S G: Országos szintű oktatáspolitikával foglalkoztam. Visszanézve 3–4 év távlatából elég fontos azt kimondani, hogy amit itt kutatásnak vagy szakszerűségnek nevezünk a 80-as években az oktatás terén is, és láthatóan másutt is, az nem kis részben színtiszta politika volt. Ez azt jelenti, hogy tulajdonképpen a korábbi rendszer ideológiai és működési kritikája szakmai nyelven íródott le. Alapvetően ideológiai kritikák voltak ezek és a társadalmi berendezkedést kritizálták. Jó példája ennek az output-kontroll és a vizsgarendszer esete is. Ma már világosan lehet látni, hogy a szakmai érvek arról szóltak, hogy ne *ők*, a minisztériumban vagy az MSZMP-ben mondják meg, hogy mi legyen a tanítás tartalma, hanem mi, s legyen tőlük független a vizsgáztató testület is. Itt a függetlenségen van a hangsúly.

A dolog elsődleges politikai jellege abból is látszik, hogy a vizsgarendszer működtetésének technikai részletei ki sem lettek dolgozva. Tehát: nem a működtetőképesség megléte volt az elsődleges szempont. (Megjegyzem, ugyanez az attitűd mutatható ki az oktatási törvény körüli csatákban is.)

A decentralizáció gondolata is éppen olyan szerkezetű, mint a vizsgarendszeré. Az egyéni akaratot korlátozó, egyre gyengülő állammal és az azt uraló MSZMP-vel *szemben* fogalmazódott meg, szakmai érvek köntösében, a technikai értelemben vett működtetés mellett. Nem meglepő, hogy politikai indíttatású döntések születtek. Hihetetlen mértékű decentralizálódás ez, ami itt Budapesten is történt. A főváros 23 részre darabolódott, az országban 3178 önkormányzat van, vagyis ugyanaz a helyzet, mint volt az Egyesült Államokban – a 19. században.

Hogy a rendszerváltás előtt mit tartottam rossznak és jónak? Nagyon kevés dolog volt jó, az is csak a többi szocialista országhoz képest. Ugyanakkor nagyon jól éreztem magam a 80-as években, és egy kis üldöztetés kifejezetten jót tett. Az üldöztetés csak egy kis szemráncolás volt, meg ejnye-bejnye, de a végén már az se. Az oktatásügy magától lett jó, egyszerűen azért, mert eltűnt körülötte az állam, az MSZMP. Minthogy az ember szociológusként, politológusként egy ilyen kelet-európai politika által uralt szférában mindig a bajt keresi, ezért nem nagyon lehetett látni, hogy mi a jó, sőt kimondottan veszélyes volt elmondani, hogy valami abban a rendszerben valóban jó volt. Emlékszem olyan vitákra, amik arról szóltak, hogy jó vagy rossz dolog, hogy az általános iskola általánossá vált a hatvanas években. Ez érdekes volt, mert a szerző a dolog erőltetettsége miatt, vagyis a kemény állami intervenció miatt ezt rossznak tartotta, de az eredményt, hogy van általános iskola, azt már jónak. Vagy volt egy másik "hatalmas vita" arról, hogy az iskolarendszernek van-e mobilitási funkciója. Tehát, hogy az iskolarendszernek az-e a funkciója, hogy organikusan, azaz mintegy magától a társadalmi egyenlőséget megteremtse. Arról, hogy az oktatás valamiféle közszolgáltatás, amelyben érdekek csapnak össze és valamiféle érdekeket elnyomnak, erről nem nagyon volt akkor szó. Nem hinném, hogy nagyon pozitív lettem volna én, vagy bárki is ebben a körben. Steril weberianus hangnem és álobjektív stílus formálódott ki, ami nem a korábban hagyományos pedagógiai szövegekkel dolgozott, hanem az oktatáspolitikában szereplők érveit rakta össze, amely leírta a rendszer működését.

A nyolcvanas években alapvetően két fontos dologgal foglalkoztam. Az egyik arról szólt, hogy kimutassam a központosított tanügyigazgatás struktúrájából adódó ciklikusságot. Ennek tudományos jelentősége van – ha van, ezt nyilván mások eldöntik. A másik pedig a vizsgarendszer. Meg voltam arról győződve, hogy egy angolszász típusú vizsgarendszer megcsinálható és arra valóban szükség is van.

Volt egy kör, akikkel együtt dolgoztam. Ez egy szabályos oktatáspolitikai iskola volt. Az Oktatókutató Intézet és a OPI Értékelési Központja együttműködött. Ez tíz-húsz embert érintett. Ezek az emberek ma a szakma csúcsán helyezkednek el, meghatározó tekintélyek, akikkel együtt indultam a nyolcvanas években. Közülük csak én léptem a politikai pályára, majd kiderül, hogy mennyi időre.

E: Kérem jellemezze mostani munkahelyét és munkakörét!

S G: Munkahelyem az Oktatókutató Intézet, ahol fizetés nélküli szabadságon vagyok. A fővárosi munkám megbízatás, ahol nem munkaköröm van, hanem hatásköröm, amit a helyzetemből adódóan gyakorlok, illetve ami rögzítve van az Oktatási Bizottság ügyrendjében. Az Oktatási Bizottságot harmadik személy előtt én képviselhetem. Ez azt jelenti, hogy amit mondok, azt az Oktatási Bizottság nevében teszem. (Az Oktatási Bizottságnak jogában áll megtámadni, illetve opponálni a nyilatkozataimat.) Mivel többen valószínűleg nem ismerik, hogy működik az Oktatási Bizottság, elmondom: A fővárosi közgyűlés 88 tagból áll, ebből 33 SZDSZ, 23 FIDESZ, 22 MDF színekben, néhány MSZP-s és KDNP-s képviselő, a fővárosban nincs kiszagda. A 9 tagú bizottság összetétele ezt az arányt képezi le. Az SZDSZ kisebbségben ad főpolgármestert, ennek következménye, hogy az SZDSZ vezetése abban érdekelt, hogy a Polgármesteri Hivatalt megerősítse és a politikai szférával szemben ellensúlyként használja. Így van az, hogy van olyan bizottság (az egészségügyi vagy a szociálpolitikai), ahol az SZDSZ-es bizottsági elnök jóformán polgármesterhelyettesi feladatokat lát el, míg a kulturális vagy az oktatási bizottság felett van egy főpolgármester-helyettes is. Ez egy ilyen leosztás, nekem nem szerencsés, de nincs mit tenni, el kell fogadni.

A fővárosi SZMSZ szerint a bizottságok kompetenciája a munkáltatói jogok gyakorolása. Ez nagyon fontos, ugyanakkor sok bajjal is jár. A munkáltatói jog azt jelenti, hogy az intézményvezetők kinevezésében, a bérek megállapításában nagy szerepe van a bizottságnak. Ez döntő dolog, hiszen így lehet az oktatás vezetését befolyásolni, de ennek nyilván van egy másik aspektusa is. Ez helyénvaló politikai szempontból, de amint a szabadságokról meg táppénzekről meg külföldi utak engedélyezéséről szóló vitákhoz vezet, annak már csekély a politikai súlya, megpróbáljuk tehát visszadobni a Főpolgármester úr kezei közé. Ezen felül bizottságunknak gyakorlatilag mindenben véleménynyilvánítási joga, ill. a pedagógiai és a szakmai irányítás kérdéseiben befolyásoló szerepe van, azáltal, hogy a bizottságnak joga van a döntések előkészítését és végrehajtását ellenőrizni.

Amikor bekerültem a Városházára és megválasztottak elnöknek, kértem egy kulcsot a portán, és beengedtek egy poros, használaton kívüli szobába. Később az oktatási ügyosztály akkori vezetője felajánlotta a volt alosztályi szobát, ott vagyok ma is. Kiváló munkatársaim kb. ugyanígy jöttek össze. A bizottság titkára előtte a tanácsi időszakban működő Oktatási Bizottság titkára volt. Az oktatási szféra egy hatalmas szervezet, 80–90 fő jut a Főpolgármesteri Hivatalban erre a feladatra. Általában kiegyensúlyozott, szakmailag felkészült kollégák dolgoznak. Nagy érték!

E: Milyen fontosabb változásokat vezetett be, milyen döntéseket hozott oktatásirányítói munkakörében? Mit könyvel el sikernek és kudarcnak?

S G: A leglényegesebb az, hogy a volt és a mostani kollégákkal az országban először sikerült egy oktatáspolitikai koncepciót kidolgozni, ami minthaadó dokumentumként hatott, ez az *Egy világváros oktatáspolitikája* című dokumentum. Azt hiszem, hogy ha lesznek oktatástörténészek, ezt fontos ügyként fogják megítélni. A megvalósítás terén már ellenszélben kellett dolgozni, ami két irányból jött. Az egyik, hogy az ország kormánya természetesen velünk ellentétes politikát folytatott. Fel nem tételeztem, hogy a fővárost 23 részre lehet darabolni. A közalkalmazotti törvény és a közoktatásról szóló törvény is egészen másképp

szabályozott, és a mi politikánkhoz képest túlsúlyos alternatívaként jelent meg. Nem könnyítette meg a helyzetet, hogy az Oktatási Bizottság elnöke FIDESZ-es, a város vezetése pedig SZDSZ-es, tehát nem volt az azonosulás olyan mértékű ezzel a koncepcióval, mint ha azonos pártan belül született volna, ahogy ezt különféle városfejlesztési és műszaki tervek esetében az ember érzékelheti. Ez a dolog teljesen természetes, amiben semmiféle kivetnivalót nem látok, merthogy a politika ilyen.

A koncepcióban nagy fontosságú elem volt az új pedagóguspolitika. Erre hoztuk létre a fővárosban a *Pro Scholis Urbis* Alapítványt, amely a szakmai szervezetek támogatására hivatott. Ez jóval szerényebbre sikerült, mint amire eredetileg gondoltunk, de vannak már eredményeink. A pedagógiai szaksajtó támogatásával is tudtunk valamit tenni és a legjobb úton vagyunk afelé, hogy a pedagógiai szakmai szervezeteknek infrastruktúráját tudjunk teremteni. Tehát közvetlen, a pedagógusokhoz szóló pedagóguspolitikát nem folytattunk, mert az feltett szándékainkkal ellentétes, viszont a pedagógusok szakmaiságának az emelése a Fővárosi Pedagógiai Intézeten keresztül nagyon határozott politikánk. Szeretnénk fenntartani, és fenn is tartjuk a szaktanácsadói rendszert, amely nem bürokratikus és nem hierarchikus. A fővárosi szakmai szervezeteknek vétójoguk van a szakmai tanácsadók kinevezésében. Ha nem élnek a vétójogukkal, akkor az azt jelenti, hogy a szaktanácsadó valóban szaktanácsadó.

A másik sikerünk az volt, hogy létrehoztuk a fővárosi oktatási érdekegyeztetés fórumait. A fővárosi oktatási érdekegyeztető fórum most is működik. Mivel a bizottságnak volt és van hatásköre, ennek következtében a fővárosi oktatási intézmények nagyobbik hányadát tömörítő Igazgatói Kamara is megerősödött, és ezzel létrejöhetett egy érdemi érdekérvényesítő szervezet. Ez iskolai és igazgatói önállóságot hoz létre. Siker még, hogy az egész országgal ellentétben az igazgatói kinevezések körül nem volt hisztéria. Kidolgoztunk egy olyan eljárási rendet, amelyben normatív módon szabályoztuk ezt a folyamatot, ami eliminálta a feszültségeket. A tantestületnek nagy jelentőséget adtunk, hiszen nagyon fontos szabály, hogy ha a tantestület 50%-a plusz egy fő nem támogat valakit, akkor azt a bizottság sem fogja támogatni és a közgyűlés elé terjeszteni. Ez nagyon fontos ügy. Három év után ezt a szabályt újra kell gondolni, mert ennek a rendszernek két következménye volt. Egyrészt a tantestületeken kívülről jöve rendkívül szerény az esély az igazgatói kinevezésre és ezáltal csökkent az esély arra, hogy az iskola megújuljon, másrészt pedig már működő igazgatókat pénzügyi és más efféle sérelmekért több helyen megbuktattak pl. azért, mert a tantestület töredékét sorolták be a közalkalmazotti törvény F kategóriájába.

A legfájdalmasabb kudarc az volt, hogy bár sikerült létrehozni a kerületi oktatási bizottságok elnökeinek konzultatív tanácsát, de mivel e bizottságok kerületenként különböző hatáskörökkel rendelkeztek, nem sikerült a fővárosban kellő integrációt teremteni. Azokat az együttműködési megállapodásokat, amiket elkészítettünk és működtettünk, egy-egy erősebb kerület szétverte. Tehát mindegyik kerület nagyfokú autonómiára törekedett. Félreértés ne essék, ez nem azt jelenti, hogy egy-egy kerület vagy iskola nem fog tudni működni, csak azt, hogy kisebb a szabadságfoka, ha nem kooperál. Ez nagyon nagy bajokat okoz, a beiskolázásban, az iskolaszervezet kialakításában, a pedagógiai programok koordinálásában, az ingatlanpolitikában. Amikor létrehoztuk a tanügyi vagyonegyeztetőt a koncepció szerint, akkor persze mindenki örült, mert arra számított, hogy ingatlant lehet kapni. De amikor szó volt arról, hogy egyeztetni kéne, hogy melyek azok az ingatlanok, amelyeket nem kéne eladni, hanem csak bérbe adni, akkor az együttműködési hajlam kicsit lelohadt. Én természetesen bízom benne, hogy azok a gazdasági nehézségek, amelyek valamennyiünket sújtanak, végül is együttműködésre ösztönöznek. Ha arra gondolok, hogy Pest, Buda és Óbuda az egyesítés után még hány évtizedig küzdött egymással egészen addig, amíg a

Közmunkatanács nem integrálta csatornával, utakkal, pénzzel a három részt, akkor tudom, hogy ez illúzió volt. Egészen addig, amíg Budapesten a pénzforrásokat 23 részre osztják el, és a fővárossal szemben 22 kerület áll, az integrációs erőfeszítések kimenetele nem nagyon kétséges.

Kiemelkedő fontosságú volt a profilmódosítások ügye is, ami azt jelentette, hogy míg korábban az volt a gyakorlat, hogy ha a tantestület és az igazgató bejelentette, hogy át akar alakulni más fajta iskolává, akkor átalakult mindenféle feltételek nélkül. Mi eljárási rendet szabtunk ennek, amiben dokumentálni kell a rendeletekben előírtakon kívül a feltételeket, illetve a szakvéleményt is. Tehát csökkentettük a dolognak a köz számára jelentkező kockázatát. Nagy jelentőségű még a világnézet kérdése. A világváros oktatáspolitikai koncepciójában fogalmazódott meg először a világnézeti semlegesség igénye 91 februárjában.

Ami a szerepemből fakadó közérzetemet illeti, ez változó volt. Kezdetben is professzionális voltam szakmai-ágazati értelemben. Ugyanakkor az első időben nagyon örültem, ha el tudtam mondani egy épkezláb beszédet. Ahhoz képest ez nyilván változott.

Oktatásirányítói közérzetemet nagyban meghatározzák az oktatást körülvevő társadalmi csoportok elvárásai is. A közoktatásban nyilvánvalóan a legerősebb hangú társadalmi csoport az értelmiség. Azzal a helyzettel kellett szembesülnöm, hogy miközben az alapvetően és a világon mindenütt alapvetően baloldali jellegű, kritikus és központosításellenes városi értelmiség az esélyegyenlőséget hirdeti, a lemaradottakon és a szegényeken akar segíteni, ugyanakkor a maga gyerekének habozás nélkül kiharcolja a hat- és nyolcosztályos gimnáziumokat. Ez a dolog érdekes élethelyzetet eredményez egy közpénzek felett döntő ember számára, akinek azt kell észben tartani, hogy ne csak egy társadalmi csoport, hanem mindenki közel azonos eséllyel részesüljön a pénzekből. Minthogy a Fővárosi Közgyűlésben és bármely közgyűlésben a nem-értelmiségiek jóval alacsonyabb arányban vannak képviselve, mint a város egészében, az ő érdekeik halványan jelennek meg.

E: Mennyiben változtatta meg magánéletét az oktatásirányításban betöltött funkciója?

S G: Alapvetően és gyökeresen megváltoztatta a magán- és közéletemet is. Míg korábban kutatóként sokkal hosszabb távra tudtam tervezni a teendőimet, most hihetetlenül gyorsnak, reagálásra késznek kell lenni. Minthogy az egész rendszer még nincs teljesen kitalálva, a dolog struktúrája, a felelősségi rendszer és az ügyek nincsenek igazán elrendezve, ezért hihetetlen nagy a túlterhelés. Nehéz egyensúlyt találni a mikro- (bizottsági teendők) és makroügyek között. Ez azt jelenti, hogy napi tíz óra az intenzív munkaidő, nagy a feszültség, és a késés érzete frusztráló. Emlékszem, hogy amikor a korábbi VB-teremben először foglaltam helyet, ahol a város korábbi vezetése ült, határozottan ünnepies érzés fogott el, amibe egy külső szemlélő, kiránduló csodálkozása is vegyült. Mára már elmúlt ez az érzés. Ma már természetes, hogy az ember a fővárosi közgyűlés tagja és ott ül abban a neo- reneszánsz teremben, a szavának jobb esetben súlya van, figyelnek rá. Kellemes, amikor az ember az ügyeket el tudja intézni, amikor az akaratát érvényesíti, vagy látja, hogy örömet okoz. Jó, amikor sikerül feloldani valahol a feszültséget, vagy részt vehet az iskolák konfliktusainak a feloldásában, mint ahogy ez pl. a Deák téri iskola esetében történt. De kellemetlen ügyek is vannak, ami abból adódik, hogy kapacitáshiány miatt az ügyeket nem lehet mindig befejezni. Nagyon kellemetlen az is, amikor olyasmért tartanak felelősnek, amiért nem vagyok. Lentről nézve a város vezetése arctalan tömegnek tűnik, kit érdekel, mi van a FIDESZ-szel és a SZDSZ-szel, az embereket az érdekli, hogy lehetőleg harminc napon belül kapjanak választ a problémáikra. Rossz érzés az is, amikor egy egyeztetett dolog végrehajtását a belső harc miatt a másik fél lelassítja, de a politika ilyen.

Nem nőtt meg a baráti köröm a politika hatására. Nyilván a politika nem a barátságunk kedvező terület. Persze vannak olyan emberek, akik szimpatikusak, akikkel az átlagosnál

őszintébben lehet beszélni. Lehet, hogy ha valamelyikünk befejezi politikai pályafutását, ezekből a kapcsolatokból barátság lesz, de addig nem lehet, hiszen a politika – többek között – érzelmekkel való játék. Milyen kör morzsolódott le? Senki sem morzsolódott le, a viszonyok változtak meg. A szabadidőm szűnt meg, jóval kevesebbet járok színházba, moziba, kevesebb szépirodalmat olvasok. A régi baráti kör most a háttérbe tolódott. Ezt fájjalom a legjobban.

E: Hogyan értékelik megbízói a munkáját? Mivel voltak elégedettek, és mivel nem?

S G: A FIDESZ-frakción belül többször szóba került a bizottsági munka, köztük az enyém is. Voltak olyan kritikus értékelések, amelyek elsősorban a pontos ismeretek hiányából fakadtak, és voltak hasznos, noha negatív megállapítások is. Olyan döntés, ami azt jelentette volna, hogy a politikámat meg kellene változtatni, fel sem merült. Azt mondhatom, hogy támogatják a politikámat.

E: Benyomásai szerint hogyan értékelik az érintettek, a pedagógusok és a szülők, oktatásirányítói tevékenységét?

S G: A főváros fenntartásában 205 oktatási intézmény van, ezért erre nemigen tudok mit mondani. Alapvetően az intézményvezetőkkel vagyok kapcsolatban, akik előtt, azt hiszem, elég kiegyensúlyozott a megítélesem. A szülők nem tudom, hogy mit gondolnak, és ez baj. A fővárosi oktatáspolitikai tanácskozásokon az OB munkáját évente értékelik, jó hangulatban.

E: Hogyan értékeli a rendszerváltás óta folytatott oktatáspolitikát?

S G: Az országos szintű oktatáspolitikában nem érzékelek strukturált politikát, koncepciót. Nem irány, hanem érzület szerint folyik a politizálás. Ennek az érzületnek az igazságtartalmát meg az értékállításait nem akarom vitatni, hiszen ez egy pártvonalat, akinek az tetszik, menjen oda. Én ezt elfogadom lehetséges értékválasztásnak. Az értékválasztás lehet az első lépés ahhoz, hogy oktatáspolitikát csináljanak, a második, hogy ebből bizonyos technikai lépéseket kell deriválni, ami sajnos nem történt meg. Ennek következtében az oktatási rendszer nem halad, hanem sodródik. E sodródásnak további oka is van. Az egyik kétségtelenül az, hogy az oktatási kormányzatnak csak ahhoz volt ereje, hogy a maga víziója alapján konstruált közoktatási törvényt elfogadtassa a parlamenttel, de ahhoz már nem, hogy végrehajtsa. Páthelyzet jött létre. Pénzhiány miatt nincs sok lehetősége, a támogatottság elvesztegetésével az önkormányzatok és az iskolák gyanakvóak – a legjobb esetben. A másik pedig az, hogy az MKM – különösen a régebbi – gondolkozásában nem tudtak kellő erővel megjeleníteni a makroszintű problémakezelési technikák. Nem az iskolarendszer, hanem egy-egy iskola világában éltek az ország oktatáspolitikai központjában. Olyan ez, mintha zseniális piaci árusokra bíznák a piacgazdaság megszervezését. Márpedig ez történt. A legjelentősebb oktatáspolitikai vonatkozású döntés az önkormányzatok iskolafenntartói jogának megadása. Az önkormányzatok bizonyítottan jobb gazdái az iskoláknak, mint a központ. Testületi szintű koordinációra azonban nagyobb mértékben van szükség.

Az iskolák szinte korlátlan önállósága számos figyelemre méltó eredményt és néhány elképesztő példát is hozott. Nyugodt, kiegyensúlyozott iskolákra van szüksége mindenkinek. Az ingát középen kell megállítani.

Optimista vagyok, amit a következő jelekkel indoklok, bár lehet, hogy szelektív a hallásom. Erős az a hang, hogy az iskolák átjárhatóságát meg kell teremteni, hogy az iskoláknak szükségük van valamiféle koordináló irányításra, közérdekű elszámoltatásra, hogy a felelősségi rendszert ki kell dolgozni. Ez mind arra utal, hogy a koordináció óvatos és körültekintő megteremtése a közszolgáltatásban megoldható. Az az alapvető politikai kérdés, hogy ez a lépés milyen lesz ill. milyen irányú lesz. Vagy állami ideológia terjesztésére jön

létre szervezet, amelynek markáns elemeit, nagyon erős kísérleteit lehet látni a tévében, rádióban, a TOK-ok létrejöttében, a NAT körüli ügyekben. Ha ebbe az irányba tolódik el a politika, akkor a „szocialista hazafiság” meg a „sokoldalúan fejlett embereszmény” helyett valami más lesz, de ugyanilyen ideologikus. Ez az egyik irány. A másik veszély az, hogy az oktatáspolitikát mint tisztán technokratikus probléma jelenik meg, ami a működtetés technikai problémáját helyezi előtérbe, de mögötte éppúgy elbújik az ideológia, mint az előző esetben. Mindkettőre nagy esély van, hiszen a pénz fogy és nőnek a feszültségek. A megegyezésen alapuló politika tudja csak stabilizálni a közoktatási rendszert és az iskolák életét.

E: Mík az egyéni ambíciói a jövőre nézve?

S G: Ha valaki politikai pályára lép, nyilván mérlegelnie kell az esélyeket, és több vasat kell tartani tűzben. A narancsszínben, amiben utazom, az operatív feladatok ellátásában szeretnék szerepet vállalni. Ahhoz, hogy ez igazán működjön, az is fontos, hogy országgyűlési szinten lehessen az oktatáspolitikát befolyásolni, ezért képviselőjelöltként fogok indulni, majd meglátjuk, hogy sikerül-e. A tudománnyal való kapcsolat nagyon fontos, és persze nosztalgia is. A hétvégeken, amikor rendezgetem a papírjaimat, arra gondolok, hogy ilyesmit kellene csinálni, és esetenként egy-egy konferencián, húszperces előadás erejéig művelem a tudományt is. Időnként a modern oktatási rendszerek belső mozgásfolyamatairól szóló könyv megírása is forog a fejemben.

E: Mit vár az országos és az önkormányzati választásoktól?

S G: Más dolog, hogy mit szeretnék és mi lesz. A választások eredményére korai bármit is mondani. A legrosszabb variáció az lenne, ha a FIDESZ az MDF-fel, a kereszténydemokratákkal és a kisgazdákkal kerülne *ellenzékbe*. A többi ennél csak jobb lehet.

A szerencsésebb politikusok közé sorolom magam, hiszen azon a területen tudok politizálni, ami a tanult szakmám. Ez megóv attól, hogy irreális célokat tűzzek ki, fel tudom mérni, hogy mi megvalósítható. A szerencsém még abból is adódik, hogy a főváros olyan, mint egy kis ország. Szerencsétlenebbül, ügyetlenebbül mozognék egy olyan önkormányzatban, ahol iskolaszintű ügyeket kellene intézni. Azt hiszem, azon kevesek közé tartozom, aki tanult szakmája okán a makroszintű ügyekben is jól tájékozódik. Ez a sors ajándéka. Számos képviselő és politikus olyan helyzetbe sodródott, hogy mást kell tennie, mint a civil életben, vagy a léptékváltozás kínjait kell elviselnie. Eleve azonosultam azzal a liberális felfogással, hogy a politikának nem kell az iskola, az osztályterem szintjén megjelenie. Az ilyen országos léptékű oktatáspolitikára van szükség, szándékaim szerint az efféle önkormányzati magatartás lesz az uralkodó.

(az interjút Setényi János készítette)